

NORDISK PATRISTIK 1997-2000

En bibliografisk oversigt af Holger Villadsen

I sidste nummer af *Meddelanden* (nr. 19, 2004, s. 16-31) blev der bragt en bibliografisk oversigt over nordisk patristik for perioden 1993-1996. Den var egentlig redigeret til at omfatte perioden frem til 2000, men blev for omfattende og blev derfor reduceret til at slutte med år 1996. Den resterende periode fra 1997 til 2000 bringes i dette nummer, og i det næste nummer kommer der formentlig en oversigt for den efterfølgende fireårsperiode fra 2001 til 2004.

Oplysningerne findes også på internettet på adressen www.patristik.dk. Det er dog noget arbejdskrævende at ajourføre den løbende, da jeg bruger en ret elementær teknik. Det ville være mere effektivt at lægge databasen, som er lavet i FileMaker, direkte ud på internettet, men det vil være en meget dyrere løsning og desuden også sværere at finde for søgemaskinerne. Så indtil videre bliver internetversionen ajourført med års forsinkelse. Men hvis forfatterne sender oplysninger om nye publikationer direkte til mig, skal jeg nok kvittere ved at lægge oplysningerne ud på internettet med det samme.

Der er anvendt den samme systematiske disposition som tidligere. I afsnit A bringes litteratur om de patristiske forfattere, først generel litteratur og derefter de enkelte forfattere i alfabetisk rækkefølge. I afsnit B er anført litteratur om specielle emner, der ikke er knyttet til en bestemt forfatter. Det sidste afsnit C omfatter et udvalg af generelle kirkehistoriske fremstillinger af relevans for den patristiske periode.

Jeg har været tilbageholdende med at bruge forkortelser. Udover de traditionelle forkortelser for nordiske tidsskrifter, har jeg brugt følgende specielle forkortelser:

MCPL	Meddelanden från Collegium Patristicum Lundense, Lund
PF	Præsteforeningens Blad, København

I perioden er udgivelsen af Svenskt Patristiskt Bibliotek påbegyndt. Her har jeg også fundet det praktisk med nogle specielle forkortelser:

SPB 1 (1998)	Svenskt patristiskt bibliotek I: Gudstjänst och kyrkoliv.
SPB 2 (2000)	Svenskt patristiskt bibliotek II: Martyrer och helgon.

Fyldigere bibliografiske oplysninger findes i afsnittet med tekstsamlinger. Titlerne fra *Patristica Nordica 5* er anført med lidt forkortet titel; den fuldstændige titel kan findes i afsnittet med samleværker (blandet litteratur).

A. PATRISTISKE FORFATTERE

1. Generel litteratur

Forskningshistorie

1997 Børresen, Kari Elisabeth: Recent and Current Research on Women in the Christian Tradition. i: *Studia Patristica* 29, ed. Elizabeth A. Livingstone, Leuven 1997, 224-231.

- 1998 Gilhus, Ingvild Sælid: Sophias tjenerer. Gnosticisme og gnostiske studier i Norge. i: Enhet i mangfold? 100 år med religionshistorie i Norge, red. Inger Marie Ruud & Sigurd Hjelde, Oslo 1998, 62-80.
- 2000 Børresen, Kari E.: The Gender of Religion. Women's Studies of the Christian Tradition. i: Køn, religion og kvinder i bevægelse, ed. Anette Warring, Roskilde: Inst. for historie og samfundsforhold Roskilde Universitetscenter 2000, 20-38.
- 2000 Hallonsten, Gösta: Harnack, helleniseringen och frågan om trons inkulturation – Några synpunkter. i: Med hjärtats öga. Studier och essayer tillägnade Lars Cavallin på sextioårsdagen 15 augusti 2000, red. Ann Blückert och Kjell Blückert, Vejrbystrand: Catholica 2000, s. 239-252.
- 2000 Thomsen, Niels: Teologi, historie og dogmatik. i: Fønix 24 (2000), 138-153. [Om Leif Granes oldkirkestudier].

Virkningshistorie

- 1998 Auctoritas Patrum II. Neue Beiträge zur Rezeption der Kirchenväter im 15. und 16. Jahrhundert. New Contributions to the Reception of the Church Fathers in the 15th and 16th Century. Eds. Leif Grane, Alfred Schindler, Markus Wriedt. (= Veröffentlichungen des Instituts für Europäische Geschichte, Mainz, Beiheft 44), Mainz: Verlag von Zapern 1998, XIII+324 s.
- 1999 Johansson, Torbjörn: Reformationens huvudfrågor och arvet från Augustinus. En studie i Martin Chemnitz' Augustinusreception. (= Församlingsfakultetens skriftserie 3), Göteborg: Församlingsförlaget 1999, 317 s. [Akad. avh., Lund].

Bibliografi

- 1997 Celebrating Creativity. Essays in honour of Jostein Børtnes, edited by Knut Andreas Grimstad & Ingunn Lunde. Bergen: Dept. of Russian Studies 1997, XIX+350 s. [Bibliografi for Jostein Børtnes, s. 337-344].
- 1997 Mikkelsen, Gunner B.: Bibliographia Manichaica. A Comprehensive Bibliography of Manichaeism through 1996. (= Corpus Fontium Manichaeorum, Series Subsidia 1), Turnhout: Brepols 1996, XLVI+314 s.
- 1997 Villadsen, Holger: [Mearbejder på] Bibliographia Patristica. Internationale patristische Bibliographie. In Verbindung mit vielen Fachgenossen herausgegeben von Knut Schäferdiek, XXXIII – XXXV: Die Erscheinungen der Jahre 1988–1990. Berlin – New York: Walter de Gruyter 1997, LVII+705 s.
- 1998 Lerdam, Henrik: Danske middelalderforskere – en oversigt. (= Skrifter udg. af Inst. for Historie ved Københavns Univ. 19), Kbh.: Museum Tusulanum 1998, 162 s.
- 1999 Villadsen, Holger: Nordisk oversættelser af patristisk litteratur 1577-1998. i: MCPL 14 (Lund 1999), 12-45.

Leksika

- 1997 Hallbäck, Geert, Hans J. Lundager Jensen og Bertil Wiberg: Gads Bibelleksikon, bd. 1-2. Kbh.: Gad 1997, ca. 980 s.
- 2000 Beskow, Per: Lectio divina – en guide till kristen spiritualitet. Skellefteå: Artos 2000, 156 s.

Samleværker (blandet litteratur)

- 1997 Celebrating Creativity. Essays in honour of Jostein Børtnes, ed. Knut Andreas Grimstad & I. Lunde. Bergen: Dept. of Russian Studies 1997, XIX+350 s s.

- 1997 Pearson; Birger A.: The Emergence of the Christian Religion. Essays on Early Christianity. Harrisburg Pa. 1997, XIV+241 s.
- 1998 Grane, Leif: Kristendommen i historien. Udvalgte artikler 1950-96. (= Kirkehistoriske Studier, 3. række 5, udg. af Institut for Kirkehistorie, Københavns Universitet), Kbh.: C.A. Reitzels Forlag 1998, 329 s.
- 1998 Louth, Andrew: Kirkefædrene. (= Visdomsord), Århus: Hovedland 1998, 68 s.
- 1999 Historien om Jesus og Jesus i historien. Red. af Marianne Aagaard Skovmand og Søren Giversen. [Søborg]: DR Multimedie 1999, 335 s.
- 1999 Patristica Nordica 5. Föreläsningar hållna vid det femte Nordiska patristikermötet i Lund 20-23 augusti 1997. Red. Samuel Rubenson & Sten Hidal. (= Religio 51), Lund: Teologiska Institutionen i Lund 1999, 140 s.
- 1999 The World of Ancient Magic. Papers from the first International Samson Eitrem Seminar at the Norwegian Institute at Athens, 4-8 May 1997, ed. David R. Jordan, Hugo Montgomery and Einar Thomassen. Bergen: Norwegian Institute at Athens 1999.

Palæografi

- 2000 Paul Géhin et Stig Frøyskov: Nouvelles découvertes sinaïtiques - à propos de la parution de l'inventaire des manuscrits grecs. i: Revue des études byzantines 58 (2000), 167-184.

Tekstsamlinger

- 1998 Svenskt patristiskt bibliotek, huvudred. Samuel Rubenson. Band 1: Gudstjänst & kyrkoliv, red. Per Beskow. Skellefteå: Artos 1998, 226 s. [Forkortelse: SPB 1 (1998)]
- 1999 Kildesamling til kristendomskunnskap med religions- og livsnyorientering. Bind 1: Kristendommen, Islam, red. af Tarald Rasmussen og Einar Thomassen. Oslo: Nasjonalt læremiddelscenter 1999, 284 s.
- 2000 Den Levende kjærlighets flamme. Kristen mystikk fra Augustin til vår tid. Red. Jan-Erik Ebbestad Hansen. (= Ad fontes), Oslo: Gyldendal 2000, 248 s. [Om Augustin og Dionosios Areopagiten].
- 2000 Svenskt patristiskt bibliotek, huvudred. Samuel Rubenson. Band 2: Martyrer och Helgon, red. Samuel Rubenson. Skellefteå: Artos 2000, 287 s. [Forkortelse: SPB 2 (2000)].
- 2000 Halldorf, Peter: Kyssa spår. Daglig läsning från den tidiga kristna kyrkan. Urval av Peter Halldorf. Göteborg: Concordia 2000, 407 s.

Patristiske forfattere generelt

- 2000 Halldorf, Peter: 21 kyrkofäder. Historien om hur kristendomen formades. Göteborg: Coria 2000, 331 s. [Dansk version 2002].

2. De enkelte forfattere (alfabetisk)

Ambrosius

- 1999 Om mysteriene. En dåpskatekese av Ambrosius, biskop av Milano. Dåb og undervisning i oldkirken. Innledning, oversettelse og kommentar ved Asle Dingstad. (= Kristne klassikere), Oslo: Luther 1999, 79 s.

Athanasios

- 1997 Hägg, Tomas: After 300 years – A new, critical edition of the Greek Life of St. Antony. Review Article. i: CM 48 (1997), 267-281, (= Memoriae Holger Friis Johansen dedicata).
- 1999 Hellemo, Geir: Mennesket i støpeskjeen. i: NTT 100 (1999), 93-104.

Augustin

- 1997 Augustinus: Guds stad. De utfäste målen. Bok IXX-XXII i översättning av Bengt Ellenberger med inledning av Bent Dalsgaard Larsen. Skellefteå: Artos Bokförlag 1997, 355 s.
- 1997 Alex, Benny: Augustin. Den kristne kirkes store lærefader, 354-430. København: Scandinavia 1997, 48 s.
- 1997 Alexanderson, Bengt: Adnotationes criticae ad libros sancti Augustini De civitate Dei. i: Electronic Antiquity 3/7 (1997), 1-25.
- 1997 Friis Johansen, Karsten: The Minds Discovery of itself – Augustine on Self-knowledge with a view to the Pagan Tradition. i: Elementa. Schriften zur Philosophie und ihrer Problemgeschichte 69 (1997), 67-82.
- 1997 Haystrup, Helge: Augustin-studier IX. Den dystre baggrund for troens glæde. Kampen mod Pelagianismen. København: C.A. Reitzel 1997, 336 s.
- 1997 Haystrup, Helge: En kirkefader spiller på harpe. Augustin om seksualitet og ægteskab. i: Reflex 8 (1997, nr. 27), 16-27.
- 1997 Haystrup, Helge: Ordo amoris. Augustins syn på seksualitet og ægteskab. i: DTT 60 (1997), 99-114.
- 1997 Hegna, Liv: Augustin og kjærligheten. Oslo 1997, 94 bl. [Hovedopgave i filosofi ved Universitetet i Oslo].
- 1997 Raikas, Kauko K.: The State Juridical Dimension of the Office of the Bishop and the Letter 153 of St. Augustine to Vicarius Africae Macedonius. i: Studia Ephemeridis Augustinianum 58 (Roma 1997), xx.
- 1997 Rannikko, Esa: Liberum arbitrium and nessessitasl. A philosophical inquiry into Augustine's conception of the will. (= Schriften der Luther-Agricola.Gesellschaft, Serie A, 40), Helsinki: Luther-Agricola-Society 1997, 262 s.
- 1997 Svensson, Henrik: Vad är en emotion? Epiltetos' och Senecas syn på emotioner och Augustinus' kritik av deras synsätt. i: Vidgade perspektiv, red. Henrik Svensson (= Uppsala philosophical studies 47), Uppsala 1997, 61-70.
- 1997 Winter, David: Augustinus, sammanställd och introducerad av David Winter. Översatt av Kerstin Gårsjö. Örebro: Libris 1997, 46 s.
- 1998 Augustin: De doctrina christiana. Ein kristen retorikk. Om kristen opplæring. Omsetjing og innleiing ved Hermund Slaattelid. Oslo: Det Norske Samlaget 1998, 267 s.
- 1998 Augustin: Svanens sang – udvalgte prædikener. Oversat af Helge Haystrup. Kbh.: C.A. Reitzels Forlag 1998, 330 s.
- 1998 Alexanderson, Bengt: Adnotationes criticae in libros »De Trinitate« Augustini. i: Electronic Antiquity 4/2 (1998), 1-20.
- 1998 Dagemark, Siver: The Praeceptum according to Possidius' Vita Augustini. i: Studia Ephemeridis Augustinianum 62 (1998), 369-377. (= Il monachesimo occidentale dalle origini all Regula Magistri).

- 1998 Dalsgaard Larsen, Bent: Augustin om nåde og frihed. i: DTT 61 (1998), 81-105.
- 1998 Eliasson, Rune: Augustinus – kyrkofadern. i: Julhälsningar till församlingarna i Göteborgs stift 88 (Göteborg 1998), 75-91.
- 1998 Haystrup, Helge: Augustin som skriftfortolker og prædikant – af senantikken hermeneutik. i: Reflex 8 (1998, nr. 28), 33-42.
- 1999 Augustins filosofiske dialoger, bind 1: Mod akademikerne – Et lykkeligt liv – Verdensordenen. Oversat af Torben Damsholt. Frederiksberg: Anis 1999, 199 s.
- 1999 Augustin: Om læreren – Om det lyksalige liv. Oversat og udgivet af Niels Henningsen. Frederiksberg: Det lille Forlag 1999, 112 s.
- 1999 Alexanderson, Bengt: Adnotationes criticae in Augustini In Iohannis evangelium tractatus. i: Electronic Antiquity 5/1 (1999)
- 1999 Børresen, Kari E.: Augustin og Thomas Aquinas. Gudsбилde, mannбилde, kvinneбилde. i: Kjønnsperspektiver i filosofihistorien, ed. L.M. Rustad & H. Bondevik, Oslo 1999, 53-62.
- 1999 Christensen, Jørgen Bo: Hjertets uro. Om begær og behov hos Augustin og Freud. i: PB 89 (1999), 614-626.
- 1999 Dagemark, Siver: Prayer as a hagiographic motif in Vita Martini and Vita Augustini. i: Studia Ephemeridis Augustinianum 66 (1999), 361-388. (= XXVII Incontro di studiosi dell' antichità cristiana, Roma, 7-9 maggio 1998).
- 1999 Dalsgaard Larsen, Bent: Kristningen af nyplatonismen hos Augustin. i: Patristica Nordica 5 (= Religio 51), Lund 1999, 119-137.
- 1999 Grane, Leif: Expositio quarundam propositionum de Romanos. Augustins tidlige forsøg på en fortolkning af Romerbrevet. i: Arken 21 (Kbh. 1999), 15-26.
- 1999 Haystrup, Helge: Augustin-studier X. Fra Grundtvig til Augustin. København: C.A. Reitzel 1999, 179 s.
- 1999 Haystrup, Helge: Augustin-studier XI. Skriftsyn, skriftudlægning og skriftforkyndelse. København: C.A. Reitzel 1999, 218 s.
- 1999 Haystrup, Helge: Hermeneutiske iagttagelser i Augustins forkyndelse. På internetadressen: www.filosofi.net/artikler/haystrup_081199.html.
- 1999 Johansson, Torbjörn: Reformationens huvudfrågor och arvet från Augustinus. En studie i Martin Chemnitz' Augustinusreception. (= Församlingsfakultetens skriftserie 3), Göteborg: Församlingsförlaget 1999, 317 s. [Akad. avh., Lund].
- 1999 Montgomery, Hugo: Bytet från Egypten. Origenes, Augustinus och Cassiodorus om det hedniska kulturarvet. i: Dannelse – Humanitas – Paideia, red. Ø. Andersen, Oslo 1999, 129-137.
- 1999 Pedersen, Jørgen: Gudserkendelse og gudsbillede i Augustins De Trinitate. i: Fra Augustin til Johs. V. Jensen. Essays og afhandlinger af Jørgen Pedersen, København 1991, 9-39.
- 1999 Raikas, Kauko K.: Audientia episcopalis: Problemática entre Estado e Iglesia en Augustin. i: Augustinus 44 (Madrid 1999), 172-175.
- 2000 Augustin: Bekjennelser [utdrag]. Til norsk ved Oddmund Hjelde. i: Den Levende kjærlighets flamme, red. Jan-Erik Ebbestad Hansen, (= Ad fontes), Oslo: Gyldendal 2000, 29-49.

- 2000 Augustins filosofiske dialoger, bind 2: Enetaler - Sjælens udødelighed – Sjælens omfang. Indledning og oversættelse af Torben Damsholt. Frederiksberg: Anis 2000, 160 s.
- 2000 Augustin: Om sjælens storhet [uddrag]. Til norsk ved Egil Kraggerud. i: Den Levende kjærlighets flamme, red. Jan-Erik Ebbestad Hansen, (= Ad fontes), Oslo: Gyldendal 2000, 29-49.
- 2000 Augustin, af David Winther. Oversat af Jakob Brønnum. (= Visdomsord), Århus: Hovedland 2000, 48 s.
- 2000 Alexanderson, Bengt: Adnotationes criticae et interpretationes in libros aliquot Augustini contra donatistas. i: Electronic Antiquity / Communicating the Classics 5.3 (2000).
- 2000 Eriksen, Trond Berg: Augustin – Det urolige hjertet. Oslo: Universitetsforlaget 2000, 351 s.
- 2000 Haystrup, Helge: Augustin-studier XII. Næstekærlighedens problematik. København: C.A. Reitzel 2000, 163 s.
- 2000 Kieffer, René: Le plaisir de raconter sa vie: Augustin, Rousseau et Sartre. i: Språkets speglingar. Festskrift till Birger Bergh, ed. Arne Jönsson och Anders Piltz, Lund 2000, 537-547.
- 2000 Dagemark, Siver: Funeral as a hagiographic motif in Vita Augustini and some other biographies of bishops. i: Augustinianum 40 (Roma 2000), 255-289.
- 2000 Dagemark, Siver: Possidius' use of the Bible. An Examination of Intertextuality in Vita Augustini. i: Studia Ephemeridis Augustinianum 68 (2000), 175-218. (= L'esegesi dei patri latini dalle origini a Gregorio Magno, XXVIII Incontro di studiosi dell'antichità, Roma, 6-8 maggio 1999).
- 2000 Puusaari, Saija: Augustinuksen kristologia teoksen De gratia Christi et de peccato originali. Helsinki 2000.
- 2000 Sigurdson, Ola: Hungerns väg. Om Gud, kyrka och mångfald. Lund: Arcus förlag 2000, 208 s.

Basilios

- 1997 Basilios von Caesarea: Homilien zum Hexaameron. Hrsg. v. Emmanuel Amand de Mendieta und Stig Y. Rudberg. (= Die griechischen christlichen Schriftsteller der Ersten Jahrhunderte, Neue Folge, Band 2), Berlin: Akademie Verlag 1997, XXI+235 s.
- 1998 Basilios den store: Hexaameron. Nio homilier om skapelsen. Inledning och översättning av Stig Y. Rudberg. Skellefteå: Artos 1998, 157 s.

Benedikt af Nurcia

- 1998 Benedikts regel. Oversættelse, indledning og kommentar af Brian Møller Jensen. Kbh.: Tusculanum 1998, 186 s.
- 1998 [Gregor den Store:] Den helige Benedictus liv. Andra boken av påven Gregorius Dialoger: Om den vördnadsvärde abboten Benedictus liv och underverk. Översatt och utgiven av Bengt Högberg, med en efterskrift om Dialogernas tillkomst och syfte ac Michaela Puzicha. Skellefteå: Artos 1998, 166 s.

Cassiodor

- 1999 Montgomery, Hugo: Bytet från Egypten. Origenes, Augustinus och Cassiodorus om det hedniska kulturarvet. i: *Dannelse – Humanitas – Paideia*, red. Ø. Andersen, Oslo 1999, 129-137.
- 1999 Søby Christensen, Arne: Cassiodorus and the Making of a History of the Goths. i: *Analecta Romana Instituti Danici* 21 (1999), 173-177.

Clemens af Alexandria

- 1998 Hägg, Henny Fiskå: Att lära känna den outgrundlige. Klemens av Alexandria och den apofatiske teologin. i: *Pilgrim* 5 (1998), hefte 2, 40-45.
- 1999 Hägg, Henny Fiskå: Gudserkjennelse eller gnosis hos Klemens av Aleksandria. i: *NTT* 100 (1999), 116-121.
- 2000 Hägg, Henny Fiskå: *Language and Negativity. Apophaticism in Theology and Literature*. Oslo: Novus Press 2000, 94 s.

Clemens Romanus

- 1998 Bakke, Odd Magne: »Why do we divide and tear asunder the members of Christ?« (1 Clement 46:7). A Rhetorical analysis of the First Letter of Clement with Special Emphasis on the language of Unity and Sedition. Stavanger: Misjonshøgskolans forl. 1998, V+401 s. [Doktorafhandling ved Universitet i Oslo].
- 1998 Montgomery, Hugo: [Anmeldelse af] Odd Magne Bakke: »Why do we divide and tear asunder the members of Christ?« i: *NTT* 99 (1998), 236-242.
- 1999 Jacobsen, Martin Restorff: Salige de præster, som slap for at blive afskediget. Bibeltid over 1. Klem. 44. i: *PB* 89 (1999), 186-193.

Cyprian

- 1997 Montgomery, Hugo: The Man with the Net and the Sorrowful Youth. Pictures and Visions in St. Cyprian. i: *Ultra terminum vagiari. Scritti in onore di Carl Nylander*, ed. B. Magnusson m.fl., Roma 1997, 221-225.
- 1999 Bakke, Odd Magne: Kyrkjeleg einskap hos Cyprian – eit spørsmål om kjærleik og tolmod. i: *NTT* 100 (1999), 105-115.

Didascalia Apostolorum

- 1998 *Ur Apostlarnas undervisning*, [oversat af Bo Holmberg]. i: *SPB* 1 (1998), 129-153,

Dionysios af Tel-Mahre (Pseudo-)

- 1999 Witakowski, Witold: Sources of Pseudo-Dionysius of Tel-Mahre for the Christian epoch of the first part of his Chronicle. i: *After Bardaisan. Studies on continuity and change in Syriac Christianity in Honour of Professor Han J.W. Drijvers*, ed. by G.J. Reinink and A.C. Klugkist, (= *Orientalia Lovaniensia Analecta* 89), Leuven 1999, 329-366.

Dionysios Areopagiten

- 1997 Ball, Hugo: *Dionysios Areopagita*. Med en introduktion av Robert Braun och en efterskrift av Daniel Andreae. [Oversat til svensk af Alf Ahlberg]. 2. uppl. Skellefteå: Artos 1997. [1. uppl. Stockholm 1960]
- 1998 *Dionysios Areopagiten: Den mystiske teologi. De guddommelige navne*. Oversat fra græsk og med efterskrift af Klara Preben-Hansen, med indledning af C.E. Rolt. (= *Visdomsbøgerne*), Kbh.: Sankt Ansgar 1998, 197 s.

- 2000 Dionysios Areopagiten; Den mystiske teologi. Brev til Timoteus. Til norsk ved Jens Braarvig. i: Den Levende kjærlighets flamme, red. Jan-Erik Ebbestad Hansen, (= Ad fontes), Oslo 2000, 50-61.

Egeria

- 1998 Ur Egeria, Vallfärd till heliga platser. i: SPB 1 (1998), 108-116.

Euseb af Kæsarea

- 1997 Eusebiuksen kirkkohistoria. Kreikan kielestä kääntänyt sekä johdannella ja selityksillä varastanut Ivar A. Heikel. Helsingissä: Otava 1997, 520 s. [Svensk översättning i 1937].
- 1998 Montgomery, Hugo: Conversion ad literature. Eusebius on Constantine's vision in the Vita Constantini. i: Classica Cracoviensia 1998, 107-114.
- 1999 [Witakowski, Witold] Richard W. Burgess & Witold Witakowski: Studies in Eusebian and Post-Eusebian Chronography. (= Historia, Einzelschriften 135), Stuttgart: Steiner 1999, 358 s.
- 1999 Witakowski, Witold: The Chronicle of Eusebius; its type and continuation in Syriac historiography. i: Aram Periodical 11-12 (1999-2000), 419-437.
- 2000 Montgomery, Hugo: The Portrait of Licinius in Eusebius. i: SO 75 (2000), 130-138.

Gregor af Nazianz

- 1997 Bergmann, Sigurd: Gregory of Nazianzen's Theological Interpretation of the Philosophy of Nature in the Doctrine of the Four Elements. i: Geist, der lebendig macht. Lavierungen zur ökologischen Befreiungstheologie, Frankfurt am Main 1997, 82-89.
- 1997 Bergmann, Sigurd: Die Welt als Ware oder Haushalt? Die Wegwahl der trinitarischen Kosmologie bei Gregor von Nazianz. i: Geist, der lebendig macht. Lavierungen zur ökologischen Befreiungstheologie, Frankfurt am Main 1997, 112-124. [Först utgivet i 1993].
- 2000 Børtnes, Jostein: Eros Transformed. Same-Sex Love and Divine Desire. Reflections on the Erotic Vocabulary in St. Gregory of Nazianzus's Speech on St. Basil the Great. i: Greek Biography and Panegyric in Late Antiquity, ed. Tomas Hägg and Philip Rousseau, (= The Transformation of the Classical Heritage 31), University of California Press 2000, 180-193.

Gregor af Nyssa

- 1998 Rubenson, Samuel: Den hemlighetsfulla kysken. Sångernas sång hos Gregorios av Nyssa. i: Vår Lösen 2/3 (1998), 134-138.
- 1999 Gregorios av Nyssa: Den heliga Makrinus liv och Om själen och uppståndelsen. Översättning med inledning av Sten Hidal. Skellefteå: Artos 1999, 132 s.
- 2000 Borgehammar, Stephan: Kan man tala om Gud? Det centrala temat i Gregorios av Nyssas Contra Eunomium II. i: Med hjärtats öga. Studier och essayer tillägnade Lars Cavallin på sextioårsdagen 15 augusti 2000, red. Ann Blückert och Kjell Blückert, Vejrbystrand: Catholica 2000, 83-100.

Gregor den Store

- 1998 [Gregor den Store:] Den helige Benedictus liv. Andra boken av påven Gregorius Dialoger: Om den vördnadsvärde abboten Benedictus liv och underverk. Översatt och utgiven av Bengt Högberg, med en efterskrift om

Dialogernas tillkomst och syfte ac Michaela Puzicha. Skellefteå: Artos 1998, 166 s.

Hieronymus

- 1999 Norderval, Øyvind: Hieronymus og Romas fall. i: Kirke og Kultur 104 (Oslo 1999), 107-123.
- 2000 [Hieronymus:] Den heliga Paulos' liv. Oversat af Bengt Ellenberger. i: SPB 2 (2000), 149-161.
- 2000 [Hieronymus:] Brevet om Marcella. Oversat af Bengt Ellenberger. i: SPB 2 (2000), 181-193.

Ignatius

- 1997 Haystrup, Helge: Efterfølgelse som skæbnefællesskab med Kristus, hos Ignatios af Antiokia. i: PB 87 (1997), 550-553.
- 2000 Kieffer, René: La demeure divine dans le temple et sur l'autel chez Ignace d'Antioche. i: La cité de Dieu / Die Stadt Gottes. 3. Symposium Strasbourg, Tübingen, Uppsala, 19.-23. September 1998 in Tübingen, hrsg. Martin Hengel, (= Wissenschaftliche Untersuchungen zum Neuen Testament 129), Tübingen: Mohr 2000, 287-301.

Irenæus

- 1997 Irenæus: Bevis för den apostoliska förkunnelsen. Översättning av Olof André. Skellefteå: Artos 1997, 85 s.
- 1997 Grundtvig, N.F.S.: Optegnelser med titlen Irenæus, transkriberet og kommenteret af Ulla Kiel. i: Grundtvig Studier, Kbh. 1997, 16-28.
- 1997 Jacobsen, Anders-Christian: Afgrænsningen mellem sand og falsk skriftfortolkning hos Irenæus og Grundtvig. i: Grundtvig Studier, Kbh. 1997, 29-52.
- 1997 Wingren, Gustaf: Människa och kristen. En bok om Irenæus. Skellefteå: Artos 1997, 143 s. [1. uppl., Verbum 1983]
- 1998 Grundtvig, N.F.S.: Irenæus. 3die Bogs 40de Kapitel, transkriberet ved H. Høirup og kommenteret ved Anders-Christian Jacobsen. i: Grundtvig Studier, Kbh. 1998, 9-20.
- 1999 Irenæus: Mod kætterne. Oversættelse af Ulla Kiel. Indledning og redaktion af Anders-Christian L. Jacobsen. Frederiksberg: Anis 1999, 170 s.
- 1999 Jacobsen, Anders-Christian: Opstandelsens menneske. En undersøgelse af forholdet mellem antropologien og eskatologien hos Irenæus og Origenes. Ph. d.-afhandling, Århus 1999, 370 s.

Jakob af Sarug

- 2000 Glenthøj, Johannes B.: Jakob af Sarug. En syrisk prædikant i 500-tallet – især ud fra hans prædikener om Kain og Abel. i: MCPL 15 (Lund 2000), 32-48.

Johannes Chrysostomos

- 1997 Persiani, Giuseppe: Contributions sur l'authenticité de l'homélie chrysostomienne De Chananaea (CPG 4529). i: CM 48 (1997), 283-307.
- 1998 Hidal, Sten: Jobs seger. I Johannes Chrysostomos kommentar till Jobs bok. i: Pilgrim 5 (1998), hefte 3, 42-44.
- 1998 Hidal, Sten: Johannes Chrysostomos. Fornkyrkans Job och Paulus. i: Pilgrim 5 (1998), hefte 3, 45-49.

- 1998 Persiani, Giuseppe: Notes sur les deux antiques versions latine de l'homélie chrysostomienne De Chananaea (CPG 4529). i: CM 49 (1998), 69-93.

Justin

- 1998 Skarsaune, Oskar: Justin Martyr i diskusjon om den ene sanne Gud. i: Én sann Gud. Monoteismen og det første bud i missiologisk perspektiv, ed. E. Sjaasted & K. Valén, Fjellheug Misjonshøgskola 1998, 126-145.

Markion

- 1997 Räisänen, Heikki: Marcion and the Origins of Christian Anti-Judaism. i: Temenos 33 (1997), 121-136.
- 1997 Räisänen, Heikki: Marcion, Muhammed and the Mahatma. Exegetical perspectives on the encounter of cultures and faiths. London: SCM Press 1997, 293 s.

Maximos Bekender

- 1997 Thunberg, Lars: Maximos Confessor och antik kosmologi. i: MCPL 12 (Lund 1997), 24-44.
- 1999 Thunberg, Lars: Människan och kosmos. Maximos Bekännarens teologiska vision. Skellefteå: Artos 1999, 200 s. [Bearb. overs. af »Man and the Cosmos«].
- 2000 Tollefsen, Torstein: The Christocentric Cosmology of St. Maximus the Confessor – a Study of his Metaphysical Principles. (= Acta humaniora nr. 72), Universitet i Oslo 2000, 304 s. [Disp. ved Det historisk-filosofiske fakultet.]

Melito af Sardes

- 1997 Meliton av Sardes: Om påsken. Den eldste kristne påskepreken. Oversatt og kommentert av Oskar Skarsaune. (= Kristne klassikere), Oslo: Luther 1997, 96 s.

Methodios [Pseudo]

- 2000 Witakowski, Witold: The eschatological program of the Apocalypse of Pseudo-Methodios. Does it make sense? i: Rocznik Orientalistyczny 53:1 (Warszawa 2000), 33-42.

Origenes

- 1997 Wrede, Gösta: Origenes om grunderna och målet. Introduktion, översättning, kommentar. (= Acta Universitatis Upsaliensis, Uppsala Studies in Faiths and Ideologies 6), Stockholm: Almqvist & Wiksell 1997, 126 s.
- 1999 Jacobsen, Anders-Christian: Opstandelsens menneske. En undersøgelse af forholdet mellem antropologien og eskatologien hos Irenæus og Origenes. Ph. d.-afhandling, Århus 1999, 370 s.
- 1999 Rubenson, Samuel: Origin in the Egyptian monastic tradition of the fourth century. i: Origeniana Septima. Origenes in den Auseinandersetzung des 4. Jahrhunderts, ed. W.A. Bienert & U Kühneweg, (= Bibliotheca Ephemeridum Theologicarum Lovaviensium), Leuven 1999, 319-337.
- 2000 Jacobsen, Anders-Christian: Origenes' teologiske univers. Frelshistorie og antik systembygning. i: DTT 63 (2000), 241-266.

Palladios

- 1998 Palladios: Ökenfäderna. Översättning, inledning och kommentar av Sture Linnér. Skellefteå: Artos 1998, 163 s.

Photios

- 1999 Hägg, Tomas: Photius as a Reader of Hagiography. Selection and Criticism. i: *Dumbarton Oaks Papers* 53 (1999), 43-58.

Possidius

- 1997 Dagemark, Siver: Possidius' idealised Description of St. Augustine's Death. i: *Studia Ephemeridis Augustinianum* 58 (1997), 719-741. (= *Vescovi e pastori in epoca Teodosiana. In occasione del XVI centenario della consacrazione episcopale di S. Agostino, 396-1996. XXV Incontro di studiosi dell' Antichità Cristiana, Roma, 8-11 maggio 1996. Vol. II: Padri Greci e Latini*).
- 1998 Dagemark, Siver: The Praeceptum according to Possidius' Vita Augustini. i: *Studia Ephemeridis Augustinianum* 62 (1998), 369-377. (= *Il monachesimo occidentale dalle origini all Regula Magistri*).
- 2000 [Possidius:] Ur den heliga Augustinus' liv [Vita Augustini, oversat af Siver Dagemark]. i: *SPB 2* (2000), 226-236.
- 2000 Dagemark, Siver: Possidius' use of the Bible. An Examination of Intertextuality in Vita Augustini. i: *Studia Ephemeridis Augustinianum* 68 (2000), 175-218. (= *L'esegesi dei patri latini dalle origini a Gregorio Magno, XXVIII Incontro di studiosi dell' antichità, Roma, 6-8 maggio 1999*).

Romanos

- 1997 Menneskers Eneste Ven. Romanós' kontákion om Elias. Oversat af Jakob Balling. (= *Under Guds Ord 344*), Skive 1997, 4 s.

Sulpicius Severus

- 2000 [Sulpicius Severus:] Den heliga Martins liv [Vita sancti Martini, oversat af Bengt Ellenberger]. i: *SPB 2* (2000), 194-225.

Tertullian

- 1998 Ur Tertullianus, Apologeticum [oversat af Bengt Ellenberger]. i: *SPB 1* (1998), 84-87.
- 1998 Tertullianus, Om dopet [oversat af Bengt Ellenberger]. i: *SPB 1* (1998), 87-106.
- 1999 Hallonsten, Gösta: Filosoferna som 'heretikernas patriarker' – Tertullianus polemik och verkligheten bakom. i: *Patristica Nordica* 5 (= *Religio* 51), Lund 1999, 73-97.

Theodoret

- 1999 Lehmann, Henning J.: Theodorets modersmål – et åbent eller lukket spørgsmål? i: *Ordet og livet, festskrift til Christian Thodberg, red. af Carsten Bach-Nielsen m.fl., Århus: Aarhus Universitetsforlag 1999, 43-65*.
- 2000 Den heliga Symeons liv [fra Theodoret: *Historia religiosa*]. Oversat af Tomas Hägg. i: *SPB 2* (2000), 237-255.

Venantius Fortunatus

- 2000 Venantius Fortunatus: Valda dikter / Carmina selecta. Översättning med inledning och kommentarer av Sven Blomgren. (= *Klassiker* 13), Jonsered: Åström 2000, 90 s.
- 2000 Den heliga drottning Radegunds liv [Venantius Fortunatus: *Vita Radegundis*]. Oversat af Stephan Borgehammar. i: *SPB 2* (2000), 256-277.

B. SÆRLIGE EMNER

1. Bibelen som helhed

Generelt

- 1998 Gerhardsson, Birger: Memory and Manuscript. Oral Tradition and Written Transmission in Rabbinic Judaism and Early Christianity. With Tradition and Transmission in Early Christianity. Foreword by Jacob Neusner. Grand Rapids: Eerdmans 1998, XLVI+379+47 s. [1. udg. 1961, 2. udg. 1964].

Fortolkningshistorie

- 2000 Alexanderson, Bengt: Bibelns dolda mening. i: Kungl. Vetenskaps- och Vitterhets-Samhället i Göteborg, Årsbok 2000, 57-72.
- 2000 Børresen, Kari Elisabeth: Gender and exegesis in the Latin Fathers. i: Augustinianum 40 (2000), 65-76.
- 2000 Skarsaune, Oskar: Biblical Interpretation. i: The Early Christian World, Vol. I, ed. Philip F. Esler, London & New York: Routledge 2000, 660-689.

2. Det gamle Testamente

Generelt

- 1997 Müller, Mogens: Det Gamle Testamente som kristen bog. Frederiksberg: Anis 1997, 92 s. [Især kap. 4: Det Gamle Testamente som kristen bog i det 2. århundrede].

Fortolkningshistorie

- 1997 Glenthøj, Johannes B.: Cain and Abel in Greek and Syrian Writers (4th-6th centuries). (= CSCO 567, Subsidia 95), Lovanii: Peeters 1997, XXVI+326 s.
- 1997 Pagels, Elaine: Satans Oprindelse. På dansk ved Lene Sjørup. Kbh.: Hekla 1997, 262 s.
- 2000 Sæbø, Magne (ed.): Hebrew Bible – Old Testament. The History of Its Interpretation. Volume I: From the beginnings to the Middle Ages (until 1300). Part 2: The Middle Ages. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht 2000, 729 s.

3. Det nye Testamente

Fortolkningshistorie

- 1999 Grønkjær, Niels: Sendt fra himlen. Jesus i oldkirken. i: Historien om Jesus og Jesus i historien, red. af Marianne Aagaard Skovmand og Søren Giversen, Søborg 1999, s. xx.
- 1999 Raikas, Kauko K.: Adveniat regnum tuum. Interpretierung und Erweiterung des Vaterunsers von Tertullian und Cyprian bis Augustin (De sermone Domini in monte II,6,20). i: Studia Ephemeridis Augustinianum 66 (1999), xx. (= XXVII Incontro di studiosi dell' antichità cristiana, Roma, 7-9 maggio 1998).
- 1999 Skarsaune, Oskar: Tusenårshåpet. Endetidsforventning gjennom 2000 år. (= Kirkeforum), Oslo: Verbum Forlag 1999, 124 s.

4. Apokryfer

Apokryfer generelt

- 1998 Johnson, Bo: Med människor i NT och Apokryferna. En bibelvandring. Stockholm: Proprius 1998, 59 s.
- 1999 Eriksson, Lars Olov: De glömda böckerna. En guide til apokryferna. Örebro: Libris 1999, 304 s.

Apokryfe evangelier

- 1997 Dunderberg, Ismo: Filippuksen evankeliumi (NHK II,3). Johdanto, käännös ja selitykset. i: Teologinen Aikakauskirja 102 (1997), 299-315.
- 2000 Davidsen, Ole: Kristi Fødsel. Tekster og Tolkninger år Totusind. Højbjerg: Hovedland 2000. [Apokryfe barndomsevangelier s. 515-584: Jakobs Forevangelium, Thomas' Barndomsfortælling, Det Arabiske Barndomsevangelium og Det uægte Matthæusevangelium].

Apostelakter

- 2000 Neergaard, Carl Johan B.: Apostlen Andreas. Bibelens og legendernes billede. Odense: Odense Universitetsforlag 2000, 104 s.

Petersskrifter

- 2000 Peter: Peters forkyndelse, Peters apokalypse, Peters-evangeliet, Peters predikenen, Peterakterne. Oversettelse og tilretteleggelse, Per A. Prytz. – 2. oppl. Tromsø: Prytz 2000, 24 s.

Thomas' barndomsevangelium

- 1997 Rosén, Thomas: Den slaviska översättningen av det apokryfiska Tomas' barndomsevangelium. i: Bulletin, Bysantinska Sällskapet 15 (1997), 33-35.
- 1997 Rosén, Thomas: The Slavonic translation of the apocryphal infancy gospel of Thomas. (= Studia Slavica Upsaliensia 39), Stockholm: Almqvist & Wiksell 1997, 173 s.

Thomasevangeliet

- 1997 Giversen, Søren, og Marianne Skovmand: Thomasevangeliet kommenteret. Kbh.: Gyldendal 1997, ca. 160 s.
- 1997 Skovmand, Marianne Aagaard: Guds rige i Thomasevangeliets lignelser. En teologisk motivanalyse. Århus: Institut for Gammel og Ny Testamente, Aarhus Universitet 1997, 182 s. [Ph.d-afh.].
- 1998 Thomasevangeliet. Oversat og med indledning af Søren Giversen. 9. oplag. Kbh.: Gyldendal 1998, 128 s. [Tidl. udgave 1990. 1. udgave Kbh.: Gad 1959].
- 1998 Dunderberg, Ismo: Thomas' I-sayings and the Gospel of John. i: Thomas at the Crossroads. Essays on the Gospel of Thomas, ed. Risto Uro, Edinburgh: T & T Clark 1998, 33-64.
- 1998 Dunderberg, Ismo: Thomas and the Beloved Disciple. i: Thomas at the Crossroads. Essays on the Gospel of Thomas, ed. Risto Uro, Edinburgh: T & T Clark 1998, 65-88.
- 1998 Marjanen, Antti: Women disciples in the Gospel of Thomas. i: Thomas at the Crossroads. Essays on the Gospel of Thomas, ed. Risto Uro, Edinburgh: T & T Clark 1998, 89-106.
- 1998 Marjanen, Antti: Is Thomas a Gnostic Gospel? i: Thomas at the Crossroads. Essays on the Gospel of Thomas, ed. Risto Uro, Edinburgh: T & T Clark 1998, 107-139.

- 1998 Marjanen, Antti: Thomas and Jewish religious practices. i: Thomas at the Crossroads. Essays on the Gospel of Thomas, ed. Risto Uro, Edinburgh: T & T Clark 1998, 163-182.
- 1998 Uro, Risto (ed.): Thomas at the Crossroads. Essays on the Gospel of Thomas. Edinburgh: T & T Clark 1998.
- 1998 Uro, Risto: Introduction. Thomas at the crossroads. New perspectives on a debated gospel. i: Thomas at the Crossroads. Essays on the Gospel of Thomas, ed. Risto Uro, Edinburgh: T & T Clark 1998, 1-7.
- 1998 Uro, Risto: Thomas and Oral Gospel Tradition. i: Thomas at the Crossroads. Essays on the Gospel of Thomas, ed. Risto Uro, Edinburgh: T & T Clark 1998, 8-32.
- 1998 Uro, Risto: Is Thomas an encratite gospel? i: Thomas at the Crossroads. Essays on the Gospel of Thomas, ed. Risto Uro, Edinburgh: T & T Clark 1998, 140-162.
- 1999 Skovmand, Marianne Aagaard: Jesus og visdommen. Thomasevangeliets Jesusbillede. i: Historien om Jesus og Jesus i historien, red. Marianne Aagaard Skovmand og Søren Giversen, Søborg 1999, xx.
- 2000 Thomasevangeliet. Oversatt av Kari Klepp & Svein Woje. Vinstra: Borglund 2000, 107 s.

5. Liturgi

Generelt

- 1998 Svenskt patristiskt bibliotek, huvudred. Samuel Rubenson. Band 1: Gudstjänst & kyrkoliv, red. Per Beskow. Skellefteå: Artos 1998, 226 s.
- 1998 Beskow, Per: Inledning. i: SPB 1 (1998), 11-20.

Gudstjeneste

- 1998 Beskrivningar av gudstjänsten. i: SPB 1 (1998), 78-116. [Inneholder uddrag fra: Justinus Martyrens Apologi, Irenaeus' Mot heresierna, Tertullianus' Apologeticum, Tertullianus' Om dopet, Cyprianus' Om Herrens bön, Egerias Vallfärd till heliga platser].
- 2000 Den Koptisk-Ortodokse Kirkes liturgier. Oversættelse fra koptisk og arabisk ved Palle Thordal. Taastrup: Den Koptisk-Ortodokse Kirke 2000, XXVIII+123 s. [Rev. udg. af oversættelse fra 1991].

Nadver

- 1998 Eukaristiböner. i: SPB 1 (1998), 21-49. [Inneholder eukaristibønner fra følgende kilder: Didaché, Johannesakterna, Tomasakterne, tidig egyptisk eukaristibön, Serapion av Thmuis, Basiliosliturgin, Den romerska kanonbönen, De apostoliska konstitutionerna, gallisk eukaristibön].
- 2000 Gebremedhin, Ezra: Heyäntä Näakuto, en etiopisk nattvardsbön? Om et sällsynt handskrift tillägnad Jungfru Maria från Carolina Redivivas gömmor. i: Med smak av nåd [Torsten Josephsson ... red. Tomas Nygren ...], Örebro: Libris 2000, 73-92.

Dåb og katekumenat

- 1999 Thodberg, Christian: Dåben og dåbsritualets historie. København: Københavns Universitet 1999, 247 s.

- 2000 Rubenson, Samuel: Katekumenatet. Katekese, dåb og medlemsoptagelse i oldkirken. i: Dåb og medlemskab i Folkekirken. Seksten forelæsninger fra Københavns Universitet, red. af Hans Raun Iversen, København: Anis 2000, 31-42.

Kirkeår og perikopeordninger

- 1998 Ekenberg, Anders: Judisk och kristen påsk. Ett gåttfullt samband. i: SEÅ 63 (1998), 261-272.
- 2000 Thodberg, Christian: De gudstjenstlige læsninger som bibelsk teologi. i: Bibelsk teologi, red. af Sigfred Pedersen, Århus: Aarhus Universitetsforlag 2000, xx.

Hymner og musik

- 1997 Troelsgård, Christian (ed.): Byzantine Chant, Tradition and Reform. Acts of a Meeting held at the Danish Institute at Athens, 1993. (= Monographs of the Danish Institute at Athens, vol. II), Athens 1997, 204 s.
- 1998 Ekenberg, Anders: Den gregorianska sången. Teori, historia, praxis. (= SKS musikböcker 13), Stockholm: Gehrmans musikförlag 1998, 238 s.
- 1998 Andra böner och hymner. i: SPB 1 (1998), 50-77. [Inholder tekster fra: Första Klemensbrevet, Klemens av Alexandria, De pseudoklementinska homilierna, egyptiska papyrer, Den äldsta Mariabönen, Aftonhymn, Gloria, Marinus Victorinus, Andra treenighetshymnen, Te Deum, Akathistoshymnen].
- 1999 Troelsgård, Christian: Musical notation and oral transmission of Byzantine chant. i: CM 50 (1999), 249-257.
- 1999 Troelsgård, Christian (ed.): Paleobyzantine Notations II. Acta of the Congress held at Hernen Castle (The Netherlands) in October 1996. Hernen 1999, 180 s.
- 2000 Peltomaa, Leena Maria: The Image of the Virgin Maria in the Akathistos Hymn. Avhandling försvarad vid Helsingfors Universitet den 25 mars 2000. [Trykt Leiden 2001].

Bønner

- 1998 Agpia. Den Koptisk-Ortodokse Kirkes tidebønner. Oversat fra arabisk ved Julia og Palle Thordal. Taastrup: Den Koptisk-Ortodokse Kirke 1998, 150 s.
- 1998 Andra böner och hymner. i: SPB 1 (1998), 50-77.

6. Fromhedsliv

Generelt

- 1999 Rubenson, Samuel: Enkelhetens mysterium. i: Pilgrim 6 (1999), hefte 4, 12-19.
- 2000 Hansen, Jan-Erik Ebbestad: Den levende kjærlighets flamme. Kristen mystikk fra Augustin til vår tid. Oslo: Gyldendal 2000, 249 s.

Apostle, martyrer og helgener

- 1997 De unge skal se syner: Perpetuamartyriet. Oversat og kommenteret af Jakob Balling, Ulla Morre Bidstrup og Torben Bramming. (= Bibel og Historie 22), Århus: Aarhus Universitetsforlag 1997, 136 s.
- 1997 Carlé, Birte: Rejsen til Aya-Tekla. En beretning. Odense: Odense Universitetsforlag 1997, 103 s.

- 1997 Hägg, Tomas: After 300 years – A new, critical edition of the Greek Life of St. Antony. Review Article. i: CM 48 (1997), 267-281, (= Memoriae Holger Friis Johansen dedicata).
- 1997 Willert, Niels: Peter in the Gospel of Mark and in Early Christianity in Rome. i: *Analecta Romana Instituti Danici* 25 (Rom 1997), xx.
- 1998 Helgener fra Vest. Fire helgenvitaer fra Irland, England og Orknøyerne. Over satt og med innledning av Jan Schumacher. (= Kristne klassiker), Oslo: Luther forlag 1998.
- 1998 Dagemark, Siver: Bönen som hagiografisk motiv i Vita Martini och Vita Augustini. i: MCPL 13 (Lund 1998), 17-40.
- 1998 Dagemark, Siver: Prayer as a hagiographic motif in Vita Martini and Vita Augustini. i: *Studia Ephemeridis Augustinianum* 66 (1999), 361-388. (= XXVII Incontro di studiosi dell' antichità cristiana, Roma, 7-9 maggio 1998).
- 1998 Hägg, Tomas: Hagiografi och konstruktion av kristen identitet. i: Det kristne menneske. Konstruksjon av ny identitet i antikken, utg. af D. Ø. Endsjø. (= Antikkprogrammets småskrifter 4), Oslo 1998, 85-96.
- 1999 Hägg, Tomas: Photius as a Reader of Hagiography. Selection and Criticism. i: *Dumbarton Oaks Papers* 53 (1999), 43-58.
- 1999 Rubenson, Samuel: Pelarhelgonets hemlighet. i: *Bulletin från Bysantinska sällskapet* nr. 17 (Uppsala 1999), 16-26.
- 1999 Witakowski, Witold: Magi in Ethiopic Tradition. i: *Aethiopica. International Journal of Ethiopian Studies* 2 (Hamburg 1999), 69-89.
- 2000 Rubenson, Samuel (red.): Martyrer & helgon. (= Svenskt Patristiskt Bibliotek 2), Skellefteå: Artos 2000, 287 s. [Inneholder følgende martyrakter: Martyrerna från Scilium, Perpetuas och Felicitas' martyrium, Pionios' och hans føljes martyrium, Karpos, Papylos och Agathonikes martyrium, Cyprianus' martyrakt, Fructuosus' och hans diakoners martyrium, Filiasakterna, Berättelsen om Karka de-Bet Selokh och martyrerna där. Endvidere følgende helgenbiografier: Den heliga Cyprianus's liv, Den heliga Paulos's liv, Utdrag ur berättelsen om munkarna i Egypten, Brevet om Marcella, Den heliga Martins liv, Ur den heliga Augustinus's liv, Den heliga Symeons liv, Den heliga drottning Radegunds liv].
- 2000 Dagemark, Siver: Funeral as a hagiographic motif in Vita Augustini and some other biographies of bishops. i: *Augustinianum* 40 (Roma 2000), 255-289.
- 2000 Hägg, Tomas & Philip Rousseau: Greek Biography and Panegyric in Late Antiquity. (= Transformation of the Classical Heritage 31), Berkeley: University of California Press 2000, xii+288 s.
- 2000 Neergaard, Carl Johan B.: Apostlen Andreas. Bibelens og legendernes billede. Odense: Odense Universitetsforlag 2000, 104 s.
- 2000 Rydén, Lennart: Filaretos den Barmhærtiges vita som litteratur. i: *Bysantinska Sällskapet, Bulletin* 18 (2000), 20-35.
- 2000 Rydén, Lennart: Time in the Lives of the Fools. i: *Polupleuros Nous. Miscellanea für Peter Schreiner zu seinem 60. Geburtstag*, hrsg. von Cordula Scholtz und Georgios Makris, München-Leipzig 2000, 311-323.
- 2000 Skarsaune, Oskar: Noen trekk ved apostel-bildet i den tidlig-kristne litteratur. i: *Ichthys* 27 (2000), 3-13 og 57-68.

Munkevæsen

- 1999 Anselm Grün: Himlen mitt i øknen. En bok om de tidige økenfæderne. Oversættning frå tyske originalteksten av Georg Wallerstein. Vejrbystrand: Catholica 1999, 177 s. [Tysk original: Geistliche Begleitung bei den Wüstenvätern].

7. Organisation og embede

Koncilier

- 1998 Kyrkoordningar. i: SPB 1 (1998), 126-207. [Inneholder kanones fra følgende kyrkemøder: Illibiris, Arles 314, Ankyra 314, Neocaesarea ca. 315, Nicaea 325, Gangra ca. 340, Antiochia 341, Laodikeia efter 341, Konstantinopel 381, Chalcedon 451].
- 2000 Hørning-Jensen, Morten: Fra Nikæa til Konstantinopel. i: Ichthys, Menighedsfakultetet, Århus 2000, nr. 1 og 2.

Embede

- 1999 Skarsaune, Oskar: Det tredelte embedet og det ene: tjenesteordningerne og ordinasjon/vigsling i Den norske Kirke teologihistorisk belyst. i: TTK 70 (1999), 21-29.
- 2000 Holmberg, Bo: Ämbeten och kyrkoordningar i den tidige syriske kyrkan. i: MCPL 15 (Lund 2000), 20-31.
- 2000 Skarsaune, Oskar: Det kirkelige embede – fra presbyter til prest og biskop. i: TTK 71 (2000), 215-232.

Mission

- 2000 Skarsaune, Oskar: The Mission to the Jews – a Closed Chapter? Some Patristic Reflections Concerning 'The Great Commission'. i: The Mission of the Early Church to Jews and Gentiles, ed. Jostein Ådna & Hans Kvalbein, (= Wissenschaftliche Untersuchungen zum Neuen Testament 127), Tübingen: Mohr Siebeck 2000, 69-83.
- 2000 The mission of the Early Church to Jews and Gentiles. Ed. by Jostein Ådna and Hans Kvalbein. (= Wissenschaftliche Untersuchungen zum Neuen Testament 127), Tübingen: Mohr Siebeck 2000, VIII+313 s.
- 2000 Hvalvik, Reidar: In Word and Deed. The Expansion of the Church in the pre-Constantinian Era. i: The Mission of the Early Church to Jews and Gentiles, red. J. Ådna & H. Kvalbein, (= Wissenschaftliche Untersuchungen zum Neuen Testament 127), Tübingen: Mohr Siebeck 2000, 213-235.
- 2000 Hvalvik, Reidar: Eksklusivitet og annerledeshet. Noen refleksjoner om hvorfor og hvordan kirken ekspanderte i de første århundrer. i: Norsk Tidsskrift for Misjon 54 (2000), nr. 1-2, s. 29-49.

8. Dogmehistorie og symbolik

Dogmehistorie generelt

- 2000 Skarsaune, Oskar: Ordet som ble kjøtt og blod. Studier i oldkirkens teologi. Oslo: Forfatteren 2000, 334 s.

Översættelser af bekendelsesskrifterne

- 1998 Trosbekænelser. i: SPB 1 (1998), 117-125. [Inneholder følgende trosbekænelser: Det liturgiske fragmentet frå Dêr Balyzeh, hos Irenæus,

Gammalromerska trosb., Apostoliska trosb., Nicenska trosb., Niceno-konstantinopolitanska trosb., Athanasianska trosb.].

- 1999 Larsen, Jørgen: Lad os bekende den kristne tro. Den danske folkekirkes bekendelsesskrifter. Fredericia: Lohse 1999, 95 s. [Ny forkortet udgave, tidl. udg. 1959].

Afhandlinger om trosbekendelserne

- 1997 Skarsaune, Oskar: Troens ord. De tre oldkirkelige bekjennelsene. Oslo: Luther 1997, 274 s.

Apostolikum

- 1999 Hennoch Pedersen, Ingolf: Vi tror på – bibelstudie over Den apostolske Trosbekendelse. Fredericia: Lohse 1999, 47 s.

Nikænum og Athanasianum

- 1999 Hallonsten, Gösta: Anden och traditionerna. Till frågan om strykningen av »filioque« i trosbekännelsen. i: Tro og Liv xx (1999), hefte 3, s. 11-27.

Apologetik

- 1999 Skarsaune, Oskar: s.v. Apologetik, IV. Kirchengeschichtlich: 1. Alte Kirche. i: Die Religion in Geschichte und Gegenwart, 4. Aufl., Band 1. Tübingen: Mohr Siebeck 1999, 616-620.
- 1999 Skarsaune, Oskar: s.v. Apologie, literarisch. i: Die Religion in Geschichte und Gegenwart, 4. Aufl., Band 1. Tübingen: Mohr Siebeck 1999, 630-632.

Gudsforståelse

- 2000 Hägg, Henny Fiskå: Language and Negativity. Apophaticism in Theology and Literature. Oslo: Novus Press 2000, 94 s.

Antropologi

- 1998 Børresen, Kari Elisabeth: A imagine di Dio. Torino 1998.
- 1998 Børresen, Kari Elisabeth: Kjønn og religion. i: Enhet i mangfold? 100 år med religionshistorie i Norge, red. Inger Marie Ruud & Sigurd Hjelde, Oslo: 1998, 220-238.
- 1998 Endsjø, Dag Øistein: Det Kristne menneske. Konstruksjon av ny identitet i antikken. (= Antikkprogrammets småskrifter 4), Oslo: Norges forskningsråd 1998, 96 s. [Heri artikler af Ingvild Sælid Gilhus og Halvor Moxnes].
- 1999 Skarsaune, Oskar: Legene og teologene i oldtiden – hva tenkte de om mennesket? i: TTK 70 (1999), 255-265.
- 2000 Børresen, Kari Elisabeth: Gender and Exegesis in the Latin Fathers. i: Augustinianum 40 (Roma 2000), 65-76. [Genoptrykt i From Patristics to Matristics, ed. Ø. Norderval, Roma 2002, 49-60].
- 2000 Børresen, Kari Elisabeth: The Gender of Religion. Women's Studies of the Christian Tradition. i: Køn, religion og kvinder i bevægelse, ed. Anette Warring, Roskilde: Inst. for historie og samfundsforhold Roskilde Universitetscenter 2000, 20-38.
- 2000 Tollefsen, Torstein: The Concept of Participation in Greek Christian Thought of Late Antiquity. i: Opuscula, Examen philosophicum småskriftserie, nr. 2 (2000), 1-10.

Kristologi

- 1999 Bakke, Odd Magne: Gud vart menneske – det umogelege var mogeleg. Historiske perspektiv på inkarnasjonen. i: *Over Alt 11 (Norge 1999)*, 49-61.
- 1999 Grønkjær, Niels: Sendt fra himlen. Jesus i oldkirken. i: *Historien om Jesus og Jesus i historien*, red. Marianne Aagaard Skovmand og Søren Giversen, Søborg 1999, xx.
- 1999 Skarsaune, Oskar: Altkirchliche Christologie – jüdisch/unjüdisch? i: *Evangelische Theologie* 59 (1999), 267-285.
- 2000 Skarsaune, Oskar: Ordet som ble kjøtt og blod. *Studier i oldkirkens teologi*. Oslo: Forfatteren 2000, 334 s.
- 2000 Tollefsen, Torstein: Den oldkirkelige Kristusbekjennelsen i møtet med den moderne Jesus-forkynnelsen. i: *Ung Teologi* nr. 2 (2000), 37-43.

Soteriologi

- 1999 Gebremedhin, Ezra: Hur mycket får Räddningen kosta? Försoningstanken under den patristiska tiden och i den moderna debatten. i: *Nya vägar i teologin*. Festskrift til Anders Jeffner, red. Carl Reinhold Bråkenhielm m.fl., Nora: Nya Doxa 1999, 138-160.
- 1999 Jacobsen, Anders-Christian: »... kødets opstandelse og det evige liv«. i: *Nyhedsbrev*, Det Teologiske Fakultet, Aarhus Universitet, 1999, s. 57-63. [Om opstandelsestroen hos apologeterne og Methodius].

Etik

- 1997 Pedersen, Nils Arne: Den kristne kirkes holdning til selvmord i det 2. og 3. århundrede. i: *DTT* 60 (1997), 241-289.
- 1997 Sløk, Johannes: *Kristen moral før og nu*. København 1997, 195 s. [1. udg. 1959].
- 1999 Vidén, Gunhild: »Från univira till Kristi brud« – uppfatningar om kvinnomoral i senantiken. i: *Patristica Nordica* 5 (= *Religio* 51), Lund 1999, 99-117.

Andre dogmehistoriske emner

- 1997 Bergmann, Sigurd: Woher kommt das Böse? Die spätantike Lehre von den Engeln in der Krise der modernen Vernunft. i: *Geist, der lebendig macht*. Lavierungen zur ökologischen Befreiungstheologie, Frankfurt am Main 1997, 90-111.
- 1999 Skarsaune, Oskar: Tusenårshåpet. Endetidsforventning gjennom 2000 år. (= *Kirkeforum*), Oslo: Verbum Forlag 1999, 124 s.

Skismaer og dogmatiske stridigheter

- 2000 Häkkinen, Sakari: Köyhät kerettiläiset. Ebionit kirkkoisien teksteissä. [Ebionites in Patristic Writings]. Disp. ved Det teologiske Fakultet i Helsinki, 2000.

9. Kristendommen og senantikens religion

Generelt

- 1999 Skarsaune, Oskar: Kristendommen og religionspluralisme ved år 200. i: *Det Kongelige Norske Videnskabers Selskab, Forhandlinger* 1999, Trondheim DKNVS 1999, 141-156.

- 2000 Leirvik, Oddbjørn: Abrahams barn. Jødar, kristne og muslimar i historia. Oslo: Pax 2000, 119 s.
- 2000 Skarsaune, Oskar: Kristen tro og nyreligiøsitet, oldkirkelige perspektiver. i: Troen er løs. Bidrag til belysning av forholdet mellom folkereligiøsitet, nyreligiøsitet og kristen tro, utg. Leif Gunnar Engedal og Arne Tord Sveinall, Trondheim 2000, 261-279.

Jødedommen

- 1998 Holmberg, Bengt: Jewish versus Christian Identity in the Early Church? i: *Révue Biblique* 103 (1998), 397-425.
- 1998 Laato, Anni Maria: Jews and Christians in De duobus montibus Sina et Sion. An Approach to Latin Adversus-Iudaeos literature during the 3rd century AD. Åbo: Åbo Akademi 1998, 232 s. [Disputats 1998 ved Åbo Akademi].
- 1998 Skarsaune, Oskar: Kristendommens jødiske rødder. Bind 2. Oversat af Gunnar Jensen. Kbh.: Credo 1998, 232 s. [Bind 1 trykt i 1996].

Gnosticisme generelt

- 1997 Gilhus, Ingvild Sælid: Laughing gods, weeping virgins – laughter in the history of religion. London & New York: Routledge 1997, VII+173 s.
- 1997 Gilhus, Ingvild Sælid: Family Structures in Gnostic Religion. i: *Constructing Early Christian Families. Families as Social Reality and Metaphor*, ed. Halvor Moxnes, London 1997, 235-249.
- 1998 Gilhus, Ingvild Sælid: Sophias tjenerne. Gnosticisme og gnostiske studier i Norge. i: *Enhet i mangfold? 100 år med religionshistorie i Norge*, ed. Inger Marie Ruud & Sigurd Hjelde, Oslo 1998, 62-80.
- 1999 Hyldahl, Jesper: Har gnosticismen en filosofisk opprindelse? – det litterære forhold mellem Eugnostos' brev og Sophia Jesu Christi belyst. i: *DTT* 62 (1999), 203-215.

Enkelte gnostiske tekster

- 1998 Hellholm, David: The »Revelation-Schema« and its adaption in the Coptic gnostic apocalypse of Peter. i: *SEÅ* 63 (1998), 233-248.

Andre senantikke religioner

- 1997 Pedersen, Nils Arne: A Manichaean Historical Text. i: *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphie* 119 (1997), 193-201.
- 1997 Skjærvø, P.O.: Counter-Manichaean Elements in Kerdir's Inscriptions, Irano-Manichaica II. i: *Manichaeism and Early Christianity*, ed. A. van Tongerloo, Turnhout 1997, xx.

10. Kristendommen og senantikkenes kultur og samfund

Kultur generelt

- 1997 Brown, Peter: Makten och det heliga. Hur den romerska världen blev kristen. Översättning av Annika Persson, förord av Sture Linnér. Stockholm: Bonnier 1997, 116 s.
- 1997 Petersen, Anders Klostergaard: Fønix som hovedret i det messianske måltid. i: *RT* 31 (1997), xx.
- 1998 Kahlos, Maijastina: *Saeculum Praetaxtati*. Helsinki: Ursulus 1998, 305 s. [Diss. Helsingfors Univ.]

- 1999 Hägg, Tomas, og Jostein Børtnes: Kappadokisk paideia. i: Dannelse – Humanitas – Paideia, ed. Ø. Andersen. Oslo 1999, 139-149.
- 1999 Hägg, Tomas: Nubia and Pornography. i: A Guide to the Postclassical World, ed. G.W. Bowersock m.fl., Cambridge MA: Harvard University Press 1999, 613-614 & 648.
- 1999 Linnér, Sture: Historia tou byzantinou politismou. Metaphrase Zannes Psaltes [græsk]. Athena: Ekdoseis Gkoboste 1999, 286 [svensk original 1994].
- 1999 Montgomery, Hugo: Bytet från Egypten. Origenes, Augustinus och Cassiodorus om det hedniska kulturarvet. i: Dannelse – Humanitas – Paideia, red. Ø. Andersen, Oslo 1999, 129-137.
- 2000 Hallonsten, Gösta: Harnack, helleniseringen och frågan om trons inkulturation – Några synspunkter. i: Med hjärtats öga. Studier och essayer tillägnade Lars Cavallin på sextioårsdagen 15 augusti 2000, red. Ann Blücker och Kjell Blücker, Vejrbystrand: Catholica 2000, 239-252.
- 2000 Rubenson, Samuel: Philosophy and Simplicity. The Problem of Classical Education in Early Christian Biography. i: Greek Biography and Panegyric in Late Antiquity, ed. Tomas Hägg and Philip Rousseau, (= The Transformation of the Classical Heritage 31), Berkeley 2000, 110-139.

Filosofi

- 1999 Hägg, Henny Fiskå: Gudsbegrepet i mellomplatonismen. i: Patristica Nordica 5 (= Religio 51), Lund 1999, 29-43.

Sociale forhold

- 1997 Moxnes, Halvor: Constructing Early Christian Families. Family as Social Reality and Metaphor. New York: Routledge 1997, XVI + 267 s.

Kristenforfølgelserne

- 1997 Breengaard, Carsten: Kristenforfølgelser og kristendom. Fra sekt til statskirke. Kbh.: Institut for Religionshistorie, Københavns Universitet 1997, 167 s. [Tidligere udgaver med lidt andre titler i 1990 og 1992].

11. Ærkæologi, kunst og arkitektur

Generelt om arkæologi

- 1997 Brandt, Olof: Arkeologin belyser Roms kristnande på 300-talet. i: Medusa 18 (1997), 18-23.
- 1998 Brandt, Olof: Il battistero lateranense da Costantino a Ilaro. Un riesame degli scavi. i: Opuscula Romana 22-23 (Rom 1997-98), 7-65.

Kunst og ikonografi

- 1997 Hellemo, Geir: Fra midt i livet til historiens rand. Kirkehistorisk blikk på Matteusevangeliets eskatologiske tale. i: NTT 98 (1997), 143-156.
- 1998 Danbolt, Gunnar, og Henning Laugerud: Jesu fødsel. Bildet og beretningen. Oslo: Andresen & Butenschøn 1998, 246 s.
- 1998 Kiilerich, Bente, og Hjalmar Torp: Bilder og billedbruk i Bysants. Trekk av tusen års kunsthistorie. Oslo: Grøndahl Dreyer 1998, 372 s.
- 1999 Frederiksen, Hans Jørgen: Oldkirkens og middelalderens Jesusskikkelse. Ét billede er ikke nok. i: Historien om Jesus og Jesus i historien, red. Marianne Aagaard Skovmand og Søren Giversen, Søborg 1999, xx.

- 1999 Hellemo, Geir: Guds billedbok. Virkelighetsforståelse i religiøse tekster og bilder. Oslo: Pax 1999, 272 s.
- 2000 Bokedal, Tomas: I korsets tecken. Korssymboliken i den tidiga kyrkan. i: Julhälsningar till församlingarna i Göteborgs stift, Göteborg 2000, 17-26.

C. KIRKE OG KRISTENDOM GENERELT I DEN PATRISTISKE PERIODE

1. Generelle kirkehistoriske fremstillinger (hele perioden)

- 1997 Chadwick, Owen: Kristendommens historie. På dansk ved Hans Chr. Dahlerup Koch. Kbh.: Gyldendal 1997, 303 s.
- 1997 Lausten, Martin Schwarz: Kirkehistorie. Grundtræk af Vestens kirkehistorie fra begyndelsen til nutiden. Frederiksberg: Anis 1997, 304 s.
- 1998 Chadwick, Henry: Den tidiga kyrkans historia. [Svensk översättning af Bengt Adania]. Nora: Nya Doxa 1998, 300 s.
- 1998 Laffin, Josephine: Oldkirken for begyndere. Översättning ved Helge Hoffmann. Fredericia: Lohse 1998, 144 s.

2. Enkelte lande og områder (hele perioden)

- 1998 Pedersen, Nils Arne: Kopternes omvendelse til kristendommen og tilblivelsen af deres skriftsprog og bibelöversättning. i: RT 32 (1998), 51-74.
- 1998 Stoffregen Pedersen, Kirsten: De kristne i Det hellige Land. Valby: Unitas 1998, 188 s.
- 1998 Westh, Michael Ravnholt: Evangeliet og verdens äldste nation. i: Ichthys, Menighedsfakultetet, Århus 1998, nr. 4.
- 2000 Martling, Carl Henrik: Gud i Orienten. De orientaliska kyrkornas framväxt och egenart. Andra omarbetade upplagan. Skellefteå: Artos 2000, 224 s. [1. uppl. 1990].

3. Den efterapostolske tid (ca. 70 – ca. 140)

- 1997 Hyldahl, Niels: The History of Early Christianity. (= Arbeiten zur Religion und Geschichte des Urchristentums 3), Frankfurt am Main – New York: Lang 1997, 317 s. [Dansk original 1993].

5. 4. – 7. århundrede

- 1997 Kahlos, Maijastina: Vettius Agorius Praetextatus and the Rivalry between the Bishops in Rome in 366-367. i: Arctos 31 (1997), 41-54.
- 1999 Thomsen, Rudi: Byzans. Middelalderens Romerrige. (= Spørg Århus), Århus: Aarhus Universitetsforlag 1999, 176 s.